

EVROPSKO UDRUŽENJE SLOBODNE TRGOVINE

Kad se govori o integracionim procesima između evropskih država na ekonomskom planu obično se ima u vidu povezivanje zemalja u sklopu Savjeta za uzajamnu ekonomsku pomoć i Evropske ekonomske zajednice. Nerijetko se zaboravlja da osim tih ekonomskih zajednica već niz godina djeluje i uspješno funkcionira — Evropsko udruženje slobodne trgovine. Ta zajednica funkcionira i nakon što su je napustile Velika Britanija i Danska.

Evropsko udruženje slobodne trgovine (EFTA) osnovale su Austrija, Danska, Norveška, Portugal, Švedska, Švicarska i Velika Britanija potpisom takozvane Stockholmske konvencije (iz mjeseca studenog 1959. godine) u siječnju 1960. godine. Konvencija je postala pravomoćna u svibnju iste godine.

Kod osnivanja Evropskog udruženja slobodne trgovine nekoliko je momenata igralo vidnu ulogu. Tri su među njima bitna. Prvo, neuspjeh pregovora u okviru Organizacije za evropsku ekonomsku suradnju (OECC-a) oko stvaranja zone slobodne trgovine za sve zemlje članice ove organizacije. Drugo, osnivanje Evropske ekonomske zajednice. I treće, politička neutralnost nekih zemalja koje su reflektirale na pristup novoj ekonomskoj zajednici.

Glavnim inicijatorom osnivanja Evropskog udruženja slobodne trgovine bila je Velika Britanija. Nastojanje Velike Britanije za formiranje EFTE tijesno je vezano uz nesporazume oko njenog pristupanja Evropskoj ekonomskoj zajednici. U tim pregovorima britanski Commonwealth bio je kamen spoticanja, koji Francuska nije htjela preskočiti, a SR Njemačka na tome nije posebno inzistirala. Krajnji rezultat bio je da je Velika Britanija odložila svoj pristup za kasnija vremena, ali istovremeno je nastojala da u suradnji s nekim drugim državama osnuje zasebnu ekonomsku zajednicu, koja bi počivala na daleko fleksibilnijim osnovama nego je to bio slučaj s Evropskom ekonomskom zajednicom. Zato se i ubrzo nakon konstituiranja Evropske ekonomske zajednice prišlo osnivanju Evropskog udruženja slobodne trgovine.

Pod pojmom novoformiranog EEZ-a i strahovanja od negativnih posljedica koje bi se zbog toga mogle javiti u njihovim nacionalnim privredama, u uvodu spomenute države odlučile su da osnuju EFTU. Smatrale su da će time u znatnoj mjeri ublažiti negativne posljedice svoje nacionalne privrede do kojih će doći zbog osnivanja EEZ-a. U tom smislu, bez nekih posebnih zaključaka o eventualnoj fuziji svojih nacionalnih privreda dogovorile su se o

dvjema bitnim stvarima. S jedne strane, suglasile su se da će u međusobnoj razmjeni ukinuti carine i druga ograničenja s istovjetnim djelovanjem — i to tempom s kojim otprilike idu zemlje EEZ-a, i s druge strane da će u odnosima prema trećim zemljama i nadalje sačuvati individualnost svojih nacionalnih carinskih politika, te da će ih mijenjati u skladu s interesima svoje privrede.

Prema tome, temeljni cilj Evropskog udruženja slobodne trgovine je udruživanje slobodne trgovine industrijskim proizvodima između zemalja članica i ekspanzija u trgovini poljoprivrednim proizvodima. Uz to se među ciljevima u Konvenciji susreću i proklamacije o: potrebi kontinuiranog osiguranja privredne ekspanzije cijelog integriranog područja i svake zemlje članice posebno; o ostvarivanju uvjeta za punu zaposlenost; povećanju produktivnosti rada i racionalnog korištenja sredstava; osiguranju financijske stabilnosti nacionalnih privreda; stalnom podizanju životnog standarda žitelja integriranog područja. Osim toga Udruženje je proklamiralo da će svojom aktivnošću doprinosti harmoničnom razvoju i ekspanziji svjetske trgovine postepenim otklanjanjem u suradnji s drugima prepreka koje stoje tome na putu.¹

Fleksibilnost Udruženja dolazi do izražaja i u samoj njegovoj organizaciji. Nema nikakvih nadnacionalnih tijela. Najviši organ je Savjet, a sastavljen je od delegacija koje predvode ministri ili stalni predstavnici — šefovi delegacija. Predsjedništvo drži svaka zemlja članica naizmjenično po šest mjeseci. U bitnim stvarima odluke se donose jednoglasno, dok je u sporednim stvarima dovoljna većina glasova. Za pretresanje pojedinih pitanja Savjet ima komitete i to: Komitet za carine, Komitet trgovinskih eksperata, Budžetski komitet (osnovani 1960. godine), Komitet za poljoprivredu (1963), Komitet za ekonomski razvoj (1963) i Ekonomski komitet (1964). Pored ovih postoji i Konzultativni komitet (1961) koji se sastaje najmanje dva puta godišnje, i u čijoj je nadležnosti analiza odnosa u prethodnoj etapi i na osnovama toga priprema izvještaja za Savjet. Administrativne poslove obavlja stalni Sekretarijat u Genevi.²

Uprošćena unutrašnja organizacija i ciljevi koje je Udruženje pred sebe postavilo ukazuju na relativnu privremenost ove zajednice. U tom smislu s pravom se ističe da od samog njegovog osnivanja stvaraoci tog Udruženja nisu ga smatrali trajnom tvorevinom, i tretirali su ga kao privremenu ekonomsku zajednicu, kojoj je zadatak da radi na ponovnom uspostavljanju ekonomskog jedinstva svih zemalja Zapadne Evrope, a pod danim uvjetima i šire od toga. To je »bio i ostao« glavni cilj Evropskog udruženja za slobodnu trgovinu, kojem su podređeni ostali zadaci. S tim je usaglašena i organizaciona struktura EFTE, i cjelokupna njena djelatnost u vanjskotrgovinskom pogledu. Sve je postavljeno tako da u slučaju ujedinjenja s EEZ-om i stvaranja nove jedinstvene organizacije, ništa ne spriječi ovaj proces »koji bi za članice EFTA bio krajnje poželjan«.³

¹ Usporedi, Convention Establishing the European Free Trade Association, Geneva, 1967, p. 2., odnosno u prijevodu Spoljnopolitička dokumentacija 3-4/1961, str. 1.

² Vidi, M.A.G. van Meerhaeghe, International Economic Institutions, Longmans, London 1966., p. 363 i dalje.

³ Z. Rajh, Bilans i ciljevi EFTA, Međunarodna politika, br. 493, str. 46.

U proteklom razdoblju, u skladu s osnovnim zadatkom, ova je ekonomska zajednica poduzimala značajne napore za unapređivanje robne razmjene zemalja članica. Najvećim dijelom ti su se naponi usredotočili na međusobno smanjivanje carina i drugih ograničenja s istovjetnim djelovanjem. Dogovoreno je da se smanjivanje carina, do potpunog ukidanja, provede u razdoblju od deset godina. Svake godine za deset posto, dakle do 1. siječnja 1970. godine. Međutim, naponi u tom pravcu intenzivirani su, tako da se od 31. prosinca 1966. godine u međusobnoj razmjeni roba carine više ne naplaćuju.⁴

Evropsko udruženje slobodne trgovine zahvatilo je teritorij od 1 300 000 kvadratnih kilometara, na kojem živi oko sto milijuna stanovnika. Pristupanjem Finske u prvim godina i kasnije Islanda teritorij EFTE je povećan za daljih dvjesto tisuća kvadratnih kilometara i za oko pet milijuna stanovništva.

Uz izuzetak Portugala u okviru zajednice našle su se zemlje koje se svrstavaju u grupu razvijenih zemalja. Ako bi se ta razvijenost prikazala društvenim proizvodom per capita, onda se u 1971. godini kretala ovako: Austrija 2010 US dolara, Finska 2390, Norveška 2860, Portugal 660, Švedska 4040, Švicarska 3320, Danska 3190, te Velika Britanija 2270. S obzirom na ukupan broj stanovnika nacionalni društveni proizvod iznosi: Austrije 14854, Finske 11211, Norveške 11093, Portugala 6359, Švedske 32481, Švicarske 20852, Danske 15698 i Velike Britanije 126507 milijuna US dolara. Ukupno za zajednicu devet zemalja to bi iznosilo 229055, odnosno sedam zemalja (bez Velike Britanije i Danske) 96850 milijuna dolara. Prosječni društveni proizvod per capita EFTE devetorice iznosi 2273 dolara, a sedmorice 2406 dolara. U usporedbi s državama Evropske ekonomske zajednice EFTA je većim dijelom obuhvatila one zemlje Zapadne Evrope čija je privredna razvijenost niža. U istoj godini promatranja društveni proizvod EEZ-a iznosio je 489901, dok se društveni proizvod per capita kretao oko 2600 dolara.⁵ Iako se društvenim proizvodom, te posebice društvenim proizvodom per capita, ne mogu prikazati svi momenti razvijenosti u svojoj pravoj dimenziji, stoji ipak činjenica da su oni relativno dobri sintetički pokazatelji i da daju približno pravo stanje stvari. Slični rezultati dobili bi se i pri komparativnoj usporedbi proizvodnje osnovnih grupa proizvoda, i pri učešću u svjetskoj industrijskoj proizvodnji. U tom smislu, sve do pristupanja Evropskoj ekonomskoj zajednici najznačajniji član Evropskog udruženja slobodne trgovine — Velika Britanija, u poratnim godinama učestvovala je u svjetskoj industrijskoj proizvodnji kapitalističkog svijeta s 10,2 posto. U 1972. godini njeno je učešće spalo na samo 5,8 posto. Istovremeno učešće razvijenih zemalja Zapada objedinjenih u Evropskoj ekonomskoj zajednici u promatranom razdoblju poraslo je od 28,8 posto na 32,2 posto.⁶

Konačnom ukidanju carina nekoliko godina prije prvobitno utvrđenog roka znatno je pripomogla carinska autonomija prema trećim zemljama, koja je prema Konvenciji ostala u domeni svake zemlje—članice. U tome se tako-

⁴ Dogovorenu i provedenu dinamiku smanjivanja carina daje Meerhaeghe, isto djelo, str. 375.

⁵ Izračunato prema Finance and Development, Vol. 10/No 1, March 1973, p. 23. U časopisu nisu dati podaci za Island zato su ovdje izostavljeni. Slika stanja time se ipak bitno ne mijenja.

⁶ Usporedi, Ekonomičeskoe položenie kapitalističkih i razvivajuščihsj stran, dodatak časopisa Mirovaja ekonomika i međunarodne otnošenija, Moskva 1973, str. 9.

der EFTA bitno razlikuje od EEZ, jer kao što je poznato zemlje članice ove posljednje ekonomske zajednice prema trećim zemljama provode zajedničku carinsku politiku. Iako su krajem 1966. godine ukinute carine u međusobnoj razmjeni roba, treba napomenuti da su nekim slabije razvijenim članicama dane određene pogodnosti u tom pogledu. Pridružena članica Finska (1961. godine) carine je ukinula tek 1967. godine. Portugalu je ostavljena mogućnost zadržavanja carina sve do 1979. godine, a novoprimitelnom članu Islandu (1970. godine) omogućeno je da svoje robe izvozi na tržište udruženja bez ograničenja, ali uz uvjet da snizi carine na uvoz iz zemalja članica za 30 posto. Tek 1980. godine ova bi država u razmjeni s drugim zemljama EFTE svoju carinsku zaštitu u cijelosti trebala ukinuti.

Razvoj međusobnih ekonomskih odnosa članica ove ekonomske zajednice u proteklom periodu odvijao se mirno i bez, uz tri izuzetka, većih potresa. Prvi značajniji nesporazum izazvala je Velika Britanija tijekom 1963. godine, kada je samoinicijativno i bez suglasnosti drugih članica ponovno započela pregovarati s Evropskom ekonomskom zajednicom o modalitetima njenog pristupanja. Iako je dala garancije drugim članicama Evropskog udruženja slobodne trgovine da njeno pristupanje EEZ-u neće biti na njihovu štetu, ipak su ove zemlje te razgovore primile s podozrenjem. Otuda se i javila tendencija nekih drugih članica EFTE da uspostave tješnje odnose sa zajedničkim tržištem šestorice. Ovak problem u međusobnim odnosima nakon nespjelih razgovora Velike Britanije s EEZ-om brzo je prevladan. Mnogo jači udarac doživjela je EFTA 1964. godine, kada je Velika Britanija zbog teškoća svoje platne bilance jednostrano uvela carinsko opterećenje na uvoz svih roba, pa prema tome i roba s područja Evropskog udruženja slobodne trgovine, u visini od 15 posto. Jednostrano dodatno carinsko opterećenje izvan dogovorene visine naišlo je na oštro protivljenje drugih partnera u Zajednici i novonastala situacija je smirena tek onda kad je Velika Britanija preuzela obvezu da će u što je moguće kraćem roku ukinuti dodatnu carinu i provesti dalje sniženje carina kako je prethodno dogovoreno.

Najteži udarac EFTI zadalo je pristupanje Velike Britanije i Danske Evropskoj ekonomskoj zajednici. To utoliko prije jer su pristupanjem ove zemlje preuzele obvezu da će kroz određeni vremenski period (1973—1977. godine) uspostaviti zajedničke carinske tarife prema trećim zemljama, a koju inače države članice EEZ-a već primjenjuju. To se, dakako, odnosi i na njihove dojučerašnje partnere.

Na prvi pogled izgledalo je da će odlaskom ovih država iz Evropskog udruženja slobodne trgovine u Evropsku ekonomsku zajednicu zona slobodne trgovine prestati funkcionirati. Međutim, našavši se pred novim problemom preostale države članice EFTE dogovorile su se da se suradnja na već postignutim osnovama nastavi. Takav zaključak proizišao je kao rezultat ministarskog sastanka Evropskog udruženja slobodne trgovine, održanog u Beču, mjeseca studenog 1972. godine. Tada je rečeno da su preostalih sedam država EFTE odlučile da u međusobnoj razmjeni industrijskih proizvoda zadrže slobodnu trgovinu; da nastave dalju suradnju i čine nove napore radi uklanjanja necarinskih barijera, kako bi se međusobna razmjena još više poboljšala.⁷

⁷ Vidi, Financije 1-2/1972, str. 82., gdje je donesena informacija s tog sastanka i zaključci.

Od osnivanja do danas osnovnu zadaću zbog koje je osnovana EFTA je ispunjavala na zadovoljavajući način. Kod toga nije postizala neke posebne spektakularne rezultate, iako je međusobnu razmjenu svojih članica znatno unaprijedila. Ovdje je međutim potrebno spomenuti da je dinamika te razmjene išla nižim stopama od opće svjetske razmjene, razmjene između država članica Evropske ekonomske zajednice i opće razmjene u Zapadnoj Evropi. Prema podacima R. Lawniczaka, u periodu 1959—1969. godine eksport zemalja EFTE išao je prosječnim godišnjim porastom od 7,8 posto. Istovremeno svjetski eksport rastao je za 8,9 posto, a eksport zemalja Evropske ekonomske zajednice i Zapadne Evrope 11,6 posto, odnosno 10,1 posto.⁸

Tome je, dakako, doprinijelo i to što je nekim zemljama Evropskog udruženja slobodne trgovine robna razmjena s državama članicama Evropske ekonomske zajednice značajnija od robne razmjene unutar EFTE. Kako je EEZ uveo određena carinska i druga kvantitativna ograničenja za uvoz roba s područja izvan svojih granica, to su se ove teškoće morale reflektirati na ukupan eksport mnogih država članica EFTE, koji se nije mogao kompenzirati povećanom međusobnom razmjenom i izvozom na druga područja. Isto tako, u tome treba tražiti razloge što su mnoge države članice EFTE svoje odnose s EEZ-om nastojale regulirati zasebnim ugovorima. Važnost EEZ-a za pojedine države članice EFTE vidi se iz ovih podataka. Austrija 49 posto svog eksporta razmjenjuje na tržištu EEZ-a, a 24 posto na tržištu EFTE. Istovremeno s tržišta EEZ-a uvozi 56,5 posto svog ukupnog importa, a s tržišta EFTE samo 19,5 posto. Slična je situacija i kod Velike Britanije i Švicarske. Za Dansku, Finsku, Švedsku i Portugal situacija je obrnuta. Ovim državama EFTA je značajnija od EEZ-a kao izvozno-uvodnog tržišta. Ovdje se međutim ne smije izgubiti iz vida da je i za njihovu vanjskotrgovinsku razmjenu ekonomska suradnja s državama članicama Evropske ekonomske zajednice vrlo značajna. Primjera radi spomenimo da je Švedska na tržište EFTE u 1969. godini izvezla 42,9 posto, a na tržište EEZ-a 27,8 posto svog eksporta. Odnosno, da je s područja EFTE uvezla 37,2 posto svog importa, a s područja EEZ-a 34,1 posto. Danska je iste godine s područja EFTE uvezla 41,1 posto, a s područja EEZ-a 33,6 posto svog importa, dok je istovremeno na područje EFTE izvezla 49,0 posto, a na područje EEZ-a 23,0 posto svog eksporta. Ukupno uzevši države članice EFTE su na područje svoje ekonomske zajednice izvezle 26,4 posto eksporta i uvezle 24,2 posto svog importa. U toj relaciji uvoz s područja EEZ-a bio je veći za 6,7 posto, dok je izvoz na ovo područje za 0,7 posto bio manji.⁹

Može se primijetiti da je osnivanjem Evropske zone slobodne trgovine kod većine zemalja osnivača došlo do stagnacije ili pada učešća u razmjeni sa socijalističkim državama Evrope, Sjedinjenim Američkim Državama i zemljama u razvoju. Takvo kretanje zabilježeno je i kod nekih država Udruženja u vanjskotrgovinskim odnosima sa zemljama Evropske ekonomske zajednice. Iako je to znatnim dijelom posljedica povećane razmjene unutar Udruženja, ipak se stiče dojam da je ta pojava u tijesnoj vezi s ekonomskom politikom koju provode pojedine države i njihova udruženja i koja je usmjerena u pravcu zatvaranja domaćeg tržišta.

⁸ R. Lawniczaka, EFTA a integracija Europy zachodniej, Poznań, 1971, str. 147.

⁹ EFTA Horisont, br. 1:2/1970.

S obzirom na Savjet za uzajamnu ekonomsku pomoć porast učešća u razmjeni bilježi Velika Britanija i Švedska, dok je kod drugih članica Udruženja prisutan pad, bilo u ukupnoj vanjskotrgovinskoj razmjeni ili pak na izvoznoj odnosno uvoznjoj stavci. Najveći pad učešća zabilježen je kod Finske. Nakon pristupanja EFTI Finska je prisustvo u vanjskotrgovinskoj razmjeni država članica Savjeta znatno smanjila. Ova je država 1959. godine na područje SEV-a izvezla 21,6 posto svog društvenog proizvoda namijenjenog međunarodnoj razmjeni, a 1969. godine samo 17,7 posto. Istovremeno je s tog područja 1959. godine uvezla 24,3 posto, a 1969. samo 16,6 posto svog importa. S obzirom na Sjedinjene Američke Države u istim godinama promatranja sve države Udruženja, osim Velike Britanije, imaju pad međusobne razmjene. Iako to nisu spektakularni padovi, ipak je kod nekih država razmjena gotovo prepolvljena.

Kad je riječ o odnosima s Evropskom ekonomskom zajednicom vjerojatno bi bio zabilježen još usporeniji tempo razvoja međusobne trgovine, da mnoge od ovih država, kako je spomenuto, nisu svoje odnose regulirale zasebnim ugovorima. U svakom slučaju sklapanjem takvih ugovora zaustavljen je negativan trend u razvoju međusobne razmjene i negativne posljedice neadekvatnog rasta trgovinskih odnosa time su donekle ublažene. Do potpunije eliminacije problema koji iz toga izvire došlo bi samo pod uvjetom cjelovitog ukidanja međusobnih carinskih i drugih kvantitativnih ograničenja s istovrsnim djelovanjem. Potrebno je spomenuti da se u tom pogledu čine napori kako bi se između preostalih članica Evropskog udruženja slobodne trgovine i Evropske ekonomske zajednice sklopio poseban ugovor kojim bi se omogućila slobodna cirkulacija roba industrijskog karaktera i tako između njih uspostavila zona slobodne trgovine. Neke druge varijante o eventualnom pristupanju preostalih država EFTE Evropskoj ekonomskoj zajednici u sadašnjoj konstelaciji evropskih i svjetskih političkih prilika za mnoge države EFTE ne dolaze u obzir, jer bi se u biti kosile s njihovom političkom neutralnošću.

U razvoju Evropskog udruženja slobodne trgovine također je zabilježen pad učešća zemalja u razvoju u vanjskotrgovinskoj razmjeni zemalja-članica. To naravno nije samo specifikum ovog Udruženja, jer istu pojavu susrećemo i kod Evropske ekonomske zajednice, kao i kod drugih razvijenih kapitalističkih država. Radi se naravno o relativnim odnosima. U apsolutnom iznosu razmjena s nerazvijenim zemljama raste, ali u ukupnom izvozu i uvozu prisutnost zemalja u razvoju sve je manja. Ovo opadanje učešća u razmjeni posebice je interesantno za EFTU. Velika Britanija kao dugogodišnja i privredno najsnažnija članica Evropskog udruženja slobodne trgovine imala je i ima posebne obveze prema državama Commonwealtha (od kojih su mnoge upravo zemlje u razvoju). S obzirom na to za očekivati je da će barem kod EFTE ova pojava biti nešto ublaženija nego kod država EEZ-a i drugih. Međutim to ipak nije tako i razmjena EFTE sa zemljama u razvoju u periodu 1958—1971. godina bilježi značajan pad učešća, i to na izvoznjoj stavci od 26,6 na 16,7 posto, a na uvoznjoj od 20,4 na 13,7 posto. Ima li se u vidu da je ista pojava prisutna i kod drugih razvijenih država, onda se vidi da težak položaj zemalja u razvoju u međunarodnoj razmjeni treba tražiti i u procesima zatvaranja razvijenih država u granice zasebnih ekonomskih cjelina.

Kretanje robne razmjene država Evropskog udruženja slobodne trgovine prema područjima i integracionim zajednicama predočuju podaci iskazani u ovim tabelama.

IZVOZ ZEMALJA EFTE PREMA PODRUČJIMA

— u milijunima US dolara i %
— FOB cijene

	Ukupno svijet	Unutar EFTE %	Razvijene zemlje* %	Zemlje u razvoju %			
1958	15890	2800	17,6	11160	70,2	4230	26,6
1963	22130	4510	20,4	16580	74,9	4600	20,8
1964	24040	5280	22,0	18370	76,4	4700	19,6
1965	26110	5770	22,1	19990	76,6	5010	19,2
1966	27990	6280	22,4	21580	77,1	5130	18,3
1967	28650	6960	24,3	22130	77,2	5050	17,6
1968	30980	7370	23,8	23980	77,4	5490	17,7
1969	35620	8470	23,8	27510	77,2	6310	17,7
1970	40800	9980	24,5	31490	77,2	6590	16,2
1971	45970	11190	24,3	35590	77,4	7690	16,7

* SAD, Zapadna Evropa (uključujući Jugoslaviju i Tursku), Australija, Novi Zeland, Južna Afrika i Japan.

Izvor, izračunato prema Statistical Yearbook, United Nations, 1972, p. 408.

IZVOZ ZEMALJA EFTE U ZEMLJE EEZ-a, SEV-a i USA

— u milijunima US dolara
— FOB cijene

	Ukupno svijet	EEZ %	SEV %	SSSR %	USA %				
1958	15980	3650	22,8	450	2,8	145	0,9	1370	8,6
1963	22130	6070	27,4	880	4,0	325	1,5	1800	8,1
1964	24040	6450	26,8	880	3,7	315	0,9	1940	8,1
1965	26110	6780	26,0	960	3,7	300	1,2	2340	9,0
1966	27990	7060	25,2	1100	3,9	300	1,1	2880	10,3
1967	28650	6950	24,3	1230	4,3	350	1,2	2850	10,0
1968	30980	7610	24,6	1340	4,3	460	1,5	3450	11,1
1969	35620	9050	25,4	1480	4,2	480	1,4	3480	9,8
1970	40800	10650	26,1	1700	4,2	550	1,4	3620	8,9
1971	45970	11670	25,4	1720	3,7	455	1,0	4230	9,2

Izvor, izračunato prema Statistical Yearbook, United Nations 1972, p. 408—9.

UVOZ ZEMALJA EFTE PREMA PODRUČJIMA

— u milijunima US dolara i %

— CIF cijene

	Ukupno svijet	Unutar EFTE %	Razvijene zemlje* %	Zemlje u razvoju %			
1958	19460	2800	14,4	12440	63,9	3970	20,4
1963	27770	4510	16,2	18580	66,9	4800	17,3
1964	29830	5280	17,7	21570	72,3	5030	16,9
1965	33530	5770	17,2	22840	68,1	5050	15,1
1966	35280	6280	17,8	24140	68,4	5210	14,7
1967	37140	6960	18,7	25860	69,6	5280	14,2
1968	39400	7370	18,7	27860	70,7	5760	14,6
1969	43550	8470	19,5	30850	70,8	6120	14,1
1970	50560	9980	19,7	36120	71,4	6530	12,9
1971	55360	11190	20,2	39510	71,4	7600	13,7

* SAD, Zapadna Evropa (uključujući Jugoslaviju i Tursku), Australija, Novi Zeland, Južna Afrika i Japan.

Izvor, izračunato prema Statistical Yearbook, United Nations, 1972, p. 406—11.

UVOZ ZEMALJA EFTE IZ EEZ-a, SEV-a I SAD

— u milijunima US dolara i %

— CIF cijene

	Ukupno svijet	EEZ %	SEV %	SSSR %	USA %				
1958	19460	4950	25,4	620	3,2	235	1,2	1560	8,0
1963	27770	7940	28,6	1020	3,7	370	1,3	2210	8,0
1964	29830	8840	29,7	1140	3,7	390	1,3	2760	9,2
1965	33530	9600	28,6	1290	3,8	460	1,4	2770	8,3
1966	35280	10000	28,3	1430	4,1	520	1,5	2970	8,4
1967	37140	10420	28,1	1460	3,9	495	1,3	3260	8,8
1968	39400	11220	28,5	1610	4,1	580	1,5	3740	9,5
1969	43550	12750	29,3	1780	4,1	670	1,5	3860	8,9
1970	50560	14840	29,3	2000	4,0	730	1,4	4300	8,5
1971	55360	16780	30,3	2110	3,8	790	1,4	4040	7,3

Izvor, izračunato prema Statistical Yearbook, United Nations, 1972, p. 406—11.

Prezentirani podaci pokazuju da je Evropsko udruženje slobodne trgovine na zadovoljavajući način ispunjavalo svoju osnovnu zadaću — pospješi-

vanje robne razmjene između svojih država članica. U periodu od osnivanja do 1971. godine učešće ovih zemalja u međusobnoj razmjeni poraslo je sa 17,6 na 24,3 posto u izvozu i s 14,4 na 20,2 posto kod uvoza. Ono međutim nije uspjelo radikalno promijeniti tradicionalne tokove robne razmjene ovih država s drugim kapitalističkim zemljama objedinjenih u okviru Evropske ekonomske zajednice. Isto tako u ovom periodu nije bitnije preokrenulo ukupne ekonomske odnose sa zemljama članicama Savjeta za uzajamnu ekonomsku pomoć. Mora se spomenuti da je u posljednje vrijeme u odnosima s ovim zemljama došlo do značajnijih promjena. Intenzitet i kvalitet tih promjena takve je prirode da zaslužuje posebnu razradu. Ustvrditi se također može da je Udruženje za cijelo vrijeme svojeg postojanja brižno njegovalo individualitet zemalja članica u odnosima s trećim zemljama izvan svojih redova. U tom pogledu ni u jednom trenutku ono nije nastojalo uspostaviti bilo kakve oblike zajedničkog prilaza ovim odnosima. Utoliko više iznenađuje neadekvatan razvoj odnosa sa zemljama u razvoju. I u svojim unutrašnjim odnosima Udruženje je nastojalo sačuvati polaznu i fundamentalnu odrednicu svog osnivanja — maksimalnu prilagodljivost potrebnim promjenama. Nakon pristupanja Velike Britanije i Danske Evropskoj ekonomskoj zajednici nastavilo je rad na istim fleksibilnim osnovama. Ta se fleksibilnost u slučaju da razgovori o suradnji i sigurnosti država evropskog kontinenta dođu uspješno svom završetku može pokazati dragocjenom.

VLATKO MILETA

THE EUROPEAN FREE TRADE ASSOCIATION

SUMMARY

When one speaks of integrational processes between European States in the field of economy, one usually has in mind the association of countries within the Council for Mutual Economic Aid and the European Economic Community. It is often forgotten that apart from those two economic communities, for many years now the European Free Trade Association has been active and functioning successfully. This Association has continued to function even after Great Britain and Denmark ceased to be members.

The European Free Trade Association (EFTA) was founded by Austria, Denmark, Norway, Portugal, Sweden, Switzerland and Great Britain by the signing of the so called Stockholm Convention (from November 1959) in January 1960. The Convention came into effect in May of the same year. Several factors played an important part in the foundation of the European Free Trade Association of which three were very important. First, the failure of talks within the framework of the Organisation for European Economic Cooperation (OEEC-A) with regard to the creation of a free trade zone for all member countries of this organisation. Secondly, the foundation of the European Economic Community. And thirdly, the political neutrality of some of the countries which reflected on their joining the new economic community.

The main initiator of the European Free Trade Association was Great Britain. Great Britain's efforts to form EFTA are closely related to the misunderstandings with regard to her entry into the European Economic Community. The British Commonwealth was a stumbling block in those talks over which France did not want to step, while the Federal Republic of Germany did not insist on the point. The final result was that Great Britain put off her entry into the European Economic Community until a later date, but at the same time, she tried, in cooperation with certain other countries, to found a separate economic community which would rest on a much more flexible basis than was the case with the EEC. For this reason, shortly after the formation of the EEC, the European Free Trade Association was founded.

Under the influence of the newly formed European Economic Community and for fear of negative repercussions which might affect their national economies the countries mentioned in the introductory passage, decided to found the European Free Trade Association. They thought that in this way they would considerably lessen the negative effects on their national economies which would result from the formation of the European Economic Community. Thus without coming

to any special conclusions with regard to the possible fusion of their national economies they agreed on two important points. On the one hand they agreed that they would discontinue, in mutual exchange, customs duties and other limitations — and that at roughly the same tempo as the EEC countries, and on the other hand, that in their relations with nonmember countries they would continue to keep to their individual national customs policies and that they would change them in keeping with the interests of their economies.

Thus, the basic aim of the European Free Trade Association is the creation of a free trade in industrial products between the member countries and the expansion of trade in agricultural products. In addition, among the aims found in the Convention are proclamations regarding the: need for the continued assurance of economic expansion of the whole integrated area and of each member country separately; the creation of conditions for full employment; the increase of labour productivity and the rational use of resources; the assurance of financial stability of national economies; the continual raising of the living standards of the inhabitants of the integrated areas. In addition, the Association proclaimed that through its activity it would contribute to the harmonious development and expansion of world trade through the gradual removal, in cooperation with others, of the obstacles which lay in the way of this aim.

Prevela Andriana Hewitt